

1641 Ekteskapets løfter

Til alle tider har løfte om evig troskap ofte blitt satt på en hard prøve, og tilfeldighetene har vært små for at beskyldninger har haglet både fra ektefelle og fra det øvrige samfunnslag, hvor moralens voktere alltid har hatt god grobunn for sine fordømmelser. Vi kjenner fra tidligste morgen hvordan "leiermål" kunne ende i dødsstraff. Fra andre kulturer har vi hørt om ulike tradisjoner og ulike rutiner. Det heter seg at visse indianerstammer skar nesen av kvinner som hadde vært utro. Hos enkelte eskimoer derimot var det høflig "å låne deg kona" og et avslag ble sett på som en fornærmelse. Dette til tross ligger det nok latent i de fleste en form for sjalusi – og som i vår del av verden har utviklet noen av de sterkeste krefter et menneske kan mobilisere, inklusive hat og irrasjonelle handlinger – som igjen har resultert i noen av de styggeste kriminalsaker i vår rettshistorie.

I 1641 møter vi en Eilif Olsen på Vestre Husby i Stjørdal. Han ble født 1595, og er trolig sønn til Ola Hansen Husby som var kjent for å være temmelig snarsint, og både slo kvinnfolk, samt gikk løs på naboens hus med øks. Eilif Olsen ble dømt fordi han hadde sin halve "boeslod (som var på 18 rdlr) forbrudd til kongen fordi han sig udj sit ægteskab udj lidderlighed sig haffuer forseet med Gjertrud Moksnes". Med andre ord hadde han vært utro. Og det straffet seg offentlig i de tider.

Under Havdal i Lånke kan vi lese om en Rasmus Sagmester. Han het så fordi han var sagmester, slik flere håndverkere ble benevnt på den tiden – fornavn pluss yrke. Rasmus ble i 1691 stevnet av Henrick Rasbeck på Reppe "for begangen usædeligt forhold til andre koner udj sit ægteskab". Denne Henrick Rasbeck var trolig en av de som følte seg bedratt. Rådmann Jan Wessel i Trondheim – far til Tordenskiold – forklarer "...at han (Rasmus) er helt fattig og sidder med mange nøgen og ufødde barn". Jan Wessel var en stor jordeier i Stjørdalen. De mange sagbrukene hans hadde bruk for dyktige sagmestere. En slik var Rasmus. Og som det går frem av utsagnet, tok sjefen ham i forsvar da han ble anklaget for å ha vært utro i ekteskapet.

På Værnesplass nr. 30, kalt Rabben, bodde det midt på 1800-tallet en mann som var staldtreng hos Hesselberg på Værnes. Det var Peter Ananiassen. Han var en flink visesanger, og ofte kunne en høre ham synge i borgstua om kveldene sammen med de andre tjenerne. Denne Peter gifter seg 3.januar i 1860 med Rønning Hansdatter fra Vågå i Gudbrandsdalen, og de skulle få 36 år ilag. Rønning hadde mistanke om at mannen hennes var utro. Det spisset seg derfor til i ekteskapet, og det stod riktig så ille til da siste barnet deres skulle døpes. I hverdagsklær og tretøfler bar hun gutten på armen opp etter Værnesmoen til Værnes kirke. Dette gjorde hun i uvilje mot sin mann. "Og fra den dagen var hun ikke mot ham som det sømmer seg en kone", - for å sitere Stjørdalsboka. Rønning døde i april 1896.